

III. Spojnici ili fitinzi (fazonski komadi)

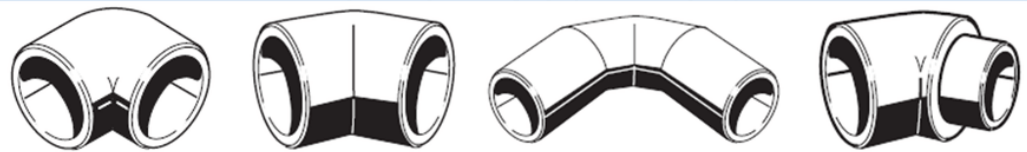

Spojnici su **dijelovi instalacije** koji nam omogućavaju **promjenu smjera, grananje (račvanje), suženje promjera i proširenje promjera cijevi.**

Pocinčane čelične spojnice

Promjena smjera strujanja (lukovi i koljena)

Koljeno 90°

Koljeno 45°

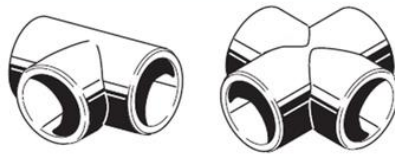
Luk 90°

Koljeno 90° (MŽ)

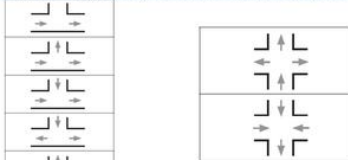
PP-R spojnice Vargon

Grananje (račvanje)

Mogućnosti grananja tekućine unutar spojnica

T-Spojnica

Križna spojnica

Redukcija promjera

Funkcija spojnice

Redukcijska spojnica

Produžavanje cijevi

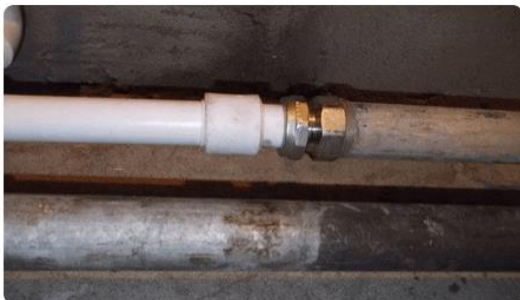
Ravna spojnica (mufa)

Press - spojnice Viega

Osim navedenog pomoću spojnika možemo spajati cijevi od različitih materijala na primjer **čeličnu i polimernu cijev, čeličnu i bakrenu** ili **bakrenu i polimernu** itd.

Izgled spojnica koje omogućavaju prijelaz na cijev iz druge vrste materijala (zbog mogućnosti navojnog spoja):

Primjer prijelaza sa čelične cijevi na polipropilensku cijev. Ovakve i slične prijelaze omogućuju spojnice s muškim (narezanim) ili ženskim (urezanim) cijevnim navojem.

Prijelazni komad s unutarnjim navojem		
Prijelazni komad s vanjskim navojem		
Koljeno s unutarnjim navojem		
Koljeno s vanjskim navojem		

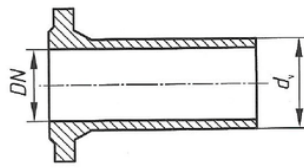
Uobičajeno je da spojnice većih nazivnih promjera (DN), nazivamo **fazonski komadi**.

Fazonski komadi

Na slikama 3-12, 3-13 i 3-14, prikazani su spojnici od lijevanog željeza, s prirubnicom, s kolčakom, bez prirubnice ili s kombinacijom prirubnice i kolčaka.

Na slici 3-15 prikazan je spojnik s podupiračem od lijevanog željeza. Prikazani spojnici uglavnom su velikih promjera i gabarita te služe za vanjsko vođenje nekog medija.

Slika 3-12

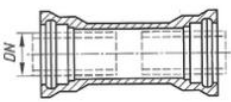
Ravni spojnik s prirubnicom

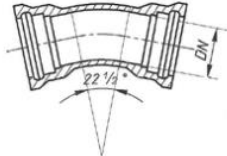
Cijev od lijevanog željeza s prirubnicom.

Slika 3-13

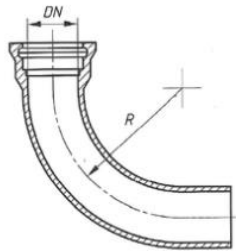
Spojnici s kolčacima

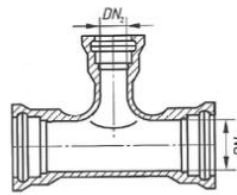
ravni spojnik s kolčacima

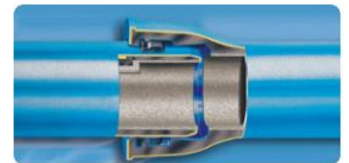
cijevni luk s kolčacima

cijevni luk od 90° s kolčakom

T-spojnik s kolčacima

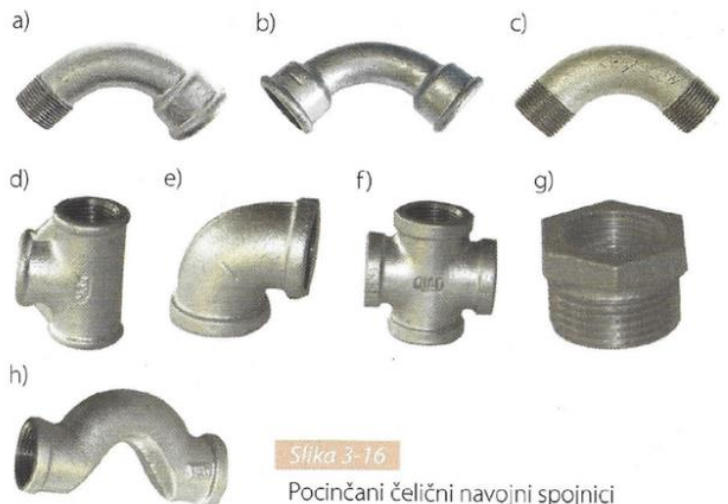

Desno - Cijevi i fitinzi s kolčakom i kombinacijom kolčak - prirubnica

Slika 3-16 prikazuje različite vrste pocinčanih čeličnih spojnica. Završetci ovih spojnika mogu biti s unutarnjim i vanjskim navojem.

Nazivi spojnika prikazanih na slici 3-16:

- cijevni luk od 90° s unutarnjim navojem na jednom kraju i vanjskim navojem na drugom kraju
- cijevni luk s unutarnjim navojem na oba kraja
- cijevni luk s vanjskim lukom na oba kraja
- T-komad
- koljeno od 90° s unutarnjim navojem na oba kraja
- križni komad
- redukcija
- zaobilaznica.

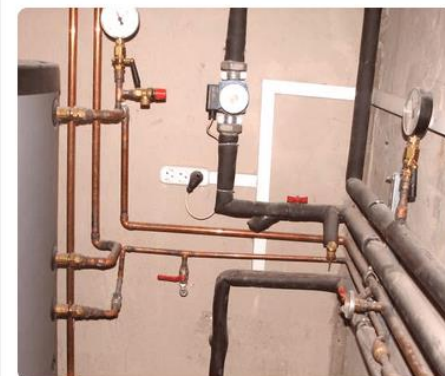
Slika 3-16

Pocinčani čelični navojni spojnici

Slika 3-17 prikazuje spojnice od bakra (Cu). Krajevi ovih spojnika oblikovani su s kolčacima (proširenjima), a sam oblik spojnika govori nam o kakvom se spajanju radi.

Nazivi bakrenih spojnika prikazanih na slici 3-17:

- a) Obilazni luk Cu, žensko-ženski (ŽŽ)
- b) Obilazni luk Cu, (MŽ)
- c) Redukcijsko koljeno Cu 90° (MŽ)
- d) Koljeno Cu 92° (MŽ)
- e) Koljeno Cu 90° (ŽŽ)
- f) Cijevni luk Cu 180° (ŽŽ)
- g) Završni čep Cu (Ž)
- h) Ravna spojnica (muša) Cu
- i) T-spojnica
- j) Redukcijska ravna spojnica Cu
- k) T-spojnica Cu (ŽŽM)

Primjer primjene bakrenih spojnika, u kotlovnici obiteljske kuće.

Slika prikazuje bakrene spojnice za koje je moguće spajati postupkom uprešavanja klijestima za uprešavanje. Kod ovakvih spojnika nepropusnost se osigurava poprečnom gumenom brtvom koja se nalazi u svojem utoru.

Prije spajanja uvijek je potrebno provjeriti da li gumena poprečna brtva ispravno leži u svojem utoru.

Na slici 3-18 prikazani su spojnici od polimernog materijala. Na dijelove spojnika na koje dolazi armatura (kutni ventili, slavine, miješalice ...) uprešani su metalni dijelovi s navojem.

Slika 3-18

Spojnice od polipropilena za polufuzijsko zavarivanje

Spojni elementi od nekih polimernih materijala mogu biti s ugrađenom elektrozavojnicom (slika 3-20).

Slika 3-20

Spojници s ugrađenom elektrozavojnicom

Postupak spajanja elektrofuzijskom spojnicom:

Slika 3-19 prikazuje press spojnice iz različitih vrsta materijala, za izradu (promjenu smjera i račvanje), razvoda iz višeslojnih cijevi.

Slika 3-19

Spojници za pritisno (press) spajanje polimernih i višeslojnih cijevi

koljeno od 90°

koljeno od 90° - vanjski navoj

koljeno od 90° - vanjski navoj, metalni

koljeno od 90° - unutarnji navoj

koljeno od 90° - unutarnji navoj, dvostruko sa stopom, za armaturne priključke

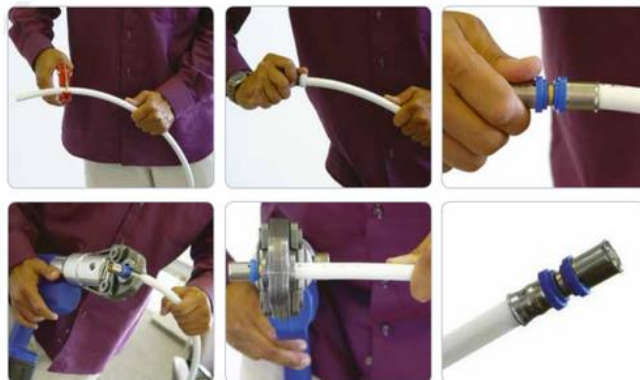
spojnik

pritisna (press) spojnica na bakar

Postupak spajanja višeslojnih cijevi, uprešavanjem:

Iz dosad navedenog vidimo da se spajanje spojnika s cijevima i armaturom može izvesti **navojno, prirubnički, zavarivanjem, lemljenjem, lijepljenjem i pritisnim spojem.**

Kao što se vidi spojnici mogu biti istog ili različitog oblika, a da se spajaju različitim postupcima.

Spojnici za spajanje višeslojnih cijevi različiti su od proizvođača do proizvođača, a spajanje se obavlja s pomoću pritisnog spoja (slika 3-19) ili pomoću čelnih pritisnih čahura.

Napomena: Spojni elementi za plinske instalacije podvrgnuti su posebnim propisima, kao i cijevi.

Na nekim spojcima za plinske instalacije moraju biti sljedeće oznake:

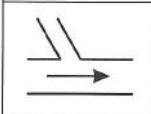

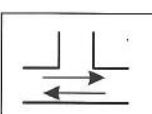
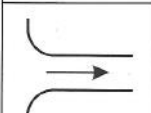

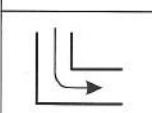
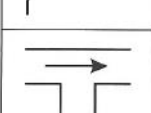
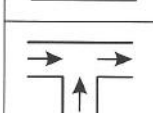
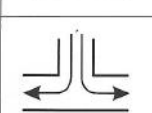
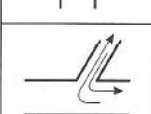
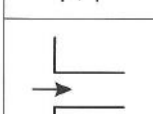

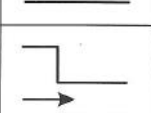

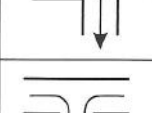
- naziv spojnog elementa
- vrsta materijala
- za koji je tlak spojnica namjenjena
- nazivni promjer
- datum proizvodnje
- ime proizvođača

Koeficijent mjesnog otpora strujanju medija ξ

Medij prolaskom kroz ravne cijevi nailazi na otpor koji je vrlo malen, pogotovo za glatke stijenke (koeficijent lokalnog otpora ξ). Koeficijent mjesnog otpora znatno je veći kod spojnika nego kod ravnih cijevi, a ovisno o vrsti materijala, promjeru i obliku spojnika (tablica 3-12).

Tablica 3-12

Vrijednosti koeficijenta mjesnog otpora za neke vrste spojnika prikazane skicama

Skica	ξ	Skica	ξ	Skica	ξ
	0,05		0,5		1,0
	0,2 - 0,75		0,5		1,2
	0,2 - 1,2		0,5 - 0,6		1,3
	0,3		0,75 - 1,0		2,0
	0,5		1,0		2,0 - 2,5

Kod lučnih spojnika koeficijent mjesnog otpora ovisi o omjeru radijusa savijanja R i promjeru spojnika d (Tablica 3 - 13).

Tablica 3-13

Pregled koeficijenta mjesnog otpora za spojnike izvedene u obliku luka

R/d	1	2	4	6
ξ za glatku cijev	0,23	0,14	0,10	0,08
ξ za hrapavu cijev	0,51	0,30	0,23	0,18

Grafički simboli različitih spojnika:

Tablica 3-14

Simboli spojnika

simbol	značenje simbola
	T-komad
	križni komad
	cijevni luk od 90°
	koljeno od 90°
	koljeno od 45°
	račva
	zaobilaznica

III. Spojnici ili fitinzi (fazonski komadi) – Vježba za učenike

1. Što su spojnici ?

---

2. Za što nam služe spojnici ?

---

3. Od kojeg se materijala mogu izraditi spojnici ?

---

4. Kakve završetke mogu imati pojedini spojnici ?

---

5. Kako se spajaju pojedini spojnici ?

---

6. Kako se obilježavaju spojnici ?

---

7. O čemu ovisi koeficijent mjesnog otpora kod spojnika ?

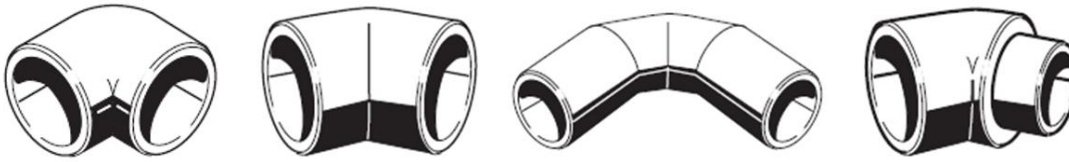
---

8. Precrtaj simbol i objasni njegovo značenje:

$\downarrow$, $+$, $\neg$, $\neg$, $\downarrow$

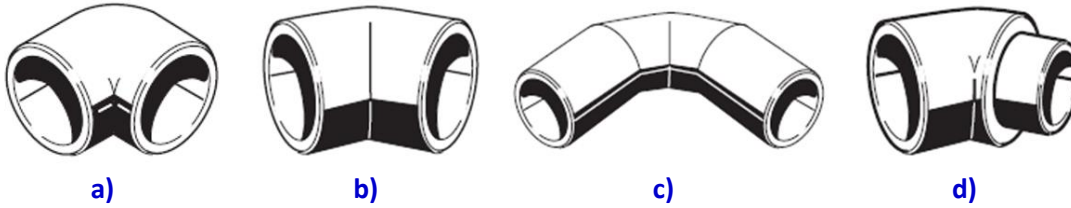
9. U koju svrhu se primjenjuju prikazani spojnici ?

---

10. Kako nazivamo prikazane spojnike ?

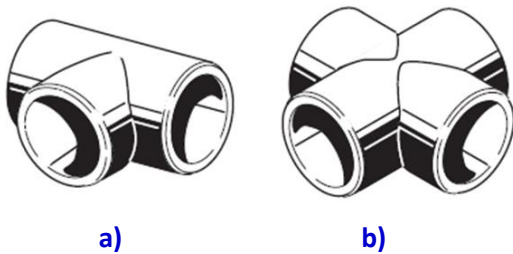

---

11. Koja je namjena prikazanih spojnika i kako nazivamo prikazane spojnike ?

---

12. Koja je namjena prikazanih spojnika i kako nazivamo prikazane spojnike ?

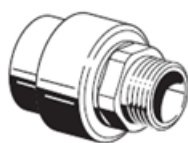

---

13. Koja je namjena prikazanih spojnika i kako nazivamo prikazane spojnike ?

a)

b)

c)

d)

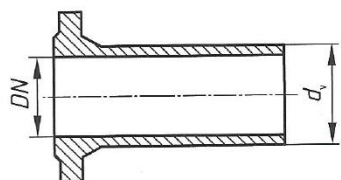
14. Kako jednim imenom nazivamo prikazane spojnike ?

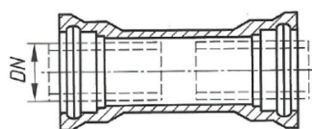
15. Kako nazivamo spojnik prikazan na slici ?

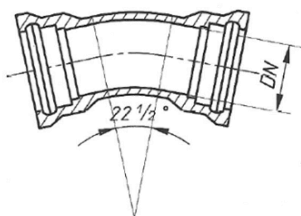

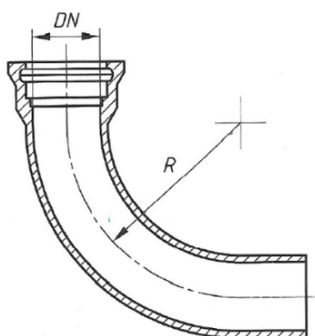
16. Navedi nazive spojnika na slici ?

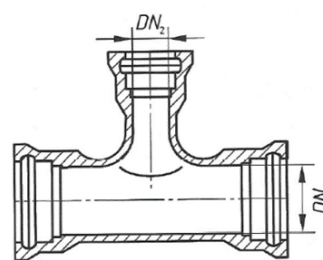
a)

b)

c)

d)

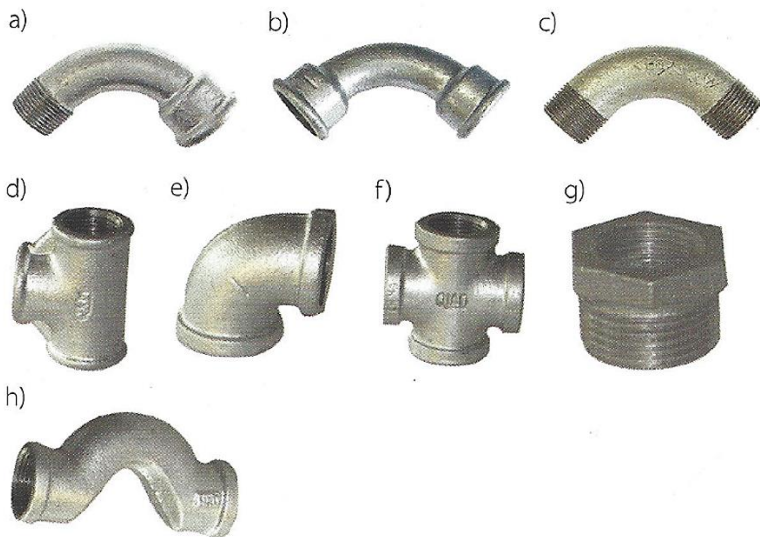

---

17. Navedi nazive spojnika na slici, od kojeg materijala se izrađuju prikazani spojnici ?

---

18. Navedi nazive spojnika na slici, od kojeg se materijala izrađuju prikazani spojnici ?

---

19. Od kojeg materijala su izrađeni prikazani spojnici, kojim postupkom se spajaju ?

---

20. Kako se naziva spojnica sa slike, obzirom na postupak spajanja ?

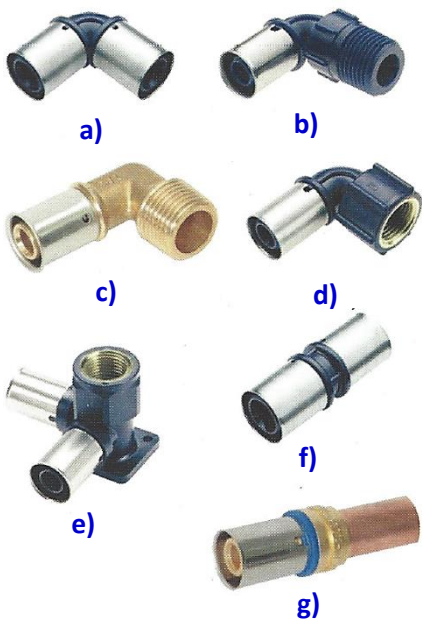

---

21. Kojim postupkom spajanja se spajaju prikazane spojnici ? Kako nazivamo spojnici e) ?
